

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE DEDE KORKUT'UN 20. YÜZYILDAKİ YANSIMASI BARIŞ MANÇO TİPİ

Fadime Boztoprak

Orcid: 0000-0001-9787-8087

nuraan_18@hotmail.com

Öz

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel amaç, sadece temel dil becerilerini kazandırmak değildir. Çünkü dil, bir milletin kültür kodlarını üzerinde taşır. Öğretilen dilin sahip olduğu milletin düşünce dünyası ve yaşayış biçimi hedef dilin içinde gizlidir. Türkçe öğretiminde, Türk kültür kodlarını aktarmada en büyük yardımcılarından biri, Dede Korkut Hikâyeleridir. UNESCO tarafından Dünya Somut Olmayan Kültür Mirası Temsili Listesi'ne eklenen Dede Korkut Hikâyelerinin, Türkçenin yabancılar için öğretiminde ders ortamına ve ders için hazırlanan materyallere doğru bir şekilde aktarılması gerekmektedir. Avrupa Dil Portfolyosu'nda da belirtildiği üzere, dil öğrenme bir kültürleşme sürecidir. Bu çalışmada, kültürleşme sürecinden yola çıkılarak, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözlü kültür unsurlarından olan Dede Korkut Hikâyelerinden bir uyarlama örneğiyle Türk kültür kodlarından ad verme geleneği aktarılmaya çalışılmıştır. Dede Korkut'un 20. yüzyıldaki yansıması Barış Manço'dan, Barış Manço'nun şarkılarından, kıyafetlerinden, kliplerinden ve programlarından faydalanılarak öğrencilerin; dinlediğini anlama, okuduğunu anlama, konuşma, yazma temel dil becerilerinin yanı sıra telaffuz ve iletişim gibi becerileri geliştirmeyi de amaçlamıştır. Çalışmada verilen örnekler, Avrupa Dil Portfolyosu'nda belirlenen B1-B2 seviyelerinde oluşturulmuştur. Etkinliklerde her etkinlik farklı beceri alanını kapsamaktadır. Bu çalışmayla Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi aşamasında sözlü kültür unsurumuz Dede Korkut'tan ve Türk kültür kodlarının taşıyıcısı konumunda olan Dede Korkut'un 20. yüzyıldaki yansıması Barış Manço'dan örneklerle kültürleşme sürecine yardımcıları ve kültür aktarımındaki rolleri üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Yabancı Dil Öğretimi, Türkçe, Kültür, Dede Korkut, Barış Manço

THE REFLECTION OF DEDE KORKUT IN THE 20TH CENTURY AS THE BARIŞ MANÇOTYPE IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Abstract

The main purpose of teaching Turkish as a foreign language is not only to let students gain basic language skills because language carries the cultural codes of a nation. The whole thought and the way of living of the nation that is taught is hidden within the target language. Dede Korkut Stories are one of the biggest helpers in teaching Turkish and in conveying Turkish cultural codes. The stories of Dede Korkut, which are added to the UNESCO World Heritage List of Intangible Cultural Heritage, must be accurately transferred to the classroom environment and the materials prepared for the course in teaching Turkish to foreigners. As stated in the European Language Portfolio, language learning is a process of acculturation. In this study, starting from the process of acculturation, an adaptation example of Dede Korkut Stories, one of the elements of oral culture in teaching Turkish as a

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması Barış Manço Tipi F. Boztoprak

foreign language, is tried to convey the tradition of naming Turkish cultural codes. The reflection of Dede Korkut in the 20th century can be seen in Barış Manço, Barış Manço's songs, clothes, clips and programs. It is aimed to improve students listening comprehension, reading comprehension, speaking, writing and basic language skills, as well as pronunciation and communication skills through these items. The examples given in the study were created at B1-B2 levels determined in the European Language Portfolio. Each activity covers different skill areas. In this study, the role of oral culture in teaching Turkish as a foreign language; Dede Korkut a dreflector Barış Manço who is the bearer of Turkish cultural codes in the 20th century and their role in the cultural transfer process is tried to focus on.

Key Words: Foreign Language Teaching, Turkish, Culture, Dede Korkut, Barış Manço

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE DEDE KORKUT'UN 20. YÜZYILDAKİ YANSIMASI BARIŞ MANÇO TİPİ

Giriş

Dil, bir milletin kimliğidir, iletişim aracıdır. Aynı zamanda kültür taşıyıcısı ve aktarıcısıdır. Dil ve kültürü birbirinden ayrı düşünmek yanlıştır. “Dil kültürle yaşar, kültür de dil ile gelişir ve birikir.” (Günay, 1995). Öyleyse ikinci bir dil öğreniminde hedef dilin kültürü de öğrenilmiş olur. Yabancı dil öğretimi, aynı zamanda kültür öğretimi ve aktarımıdır. Bu yüzden yabancı dil öğretiminde öncelikle öğreten kişinin kendi kültürünü iyi bilmesi gerekmektedir. Yanlış bir aktarım, bütün topluma mâl edilmiş olur.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel öğelerin bütün dil seviyelerine uygun olacak şekilde yerleştirilmesi gerekir. Avrupa Dil Portfolyosu'na göre dil seviyeleri A1, A2, B1, B2, C1, C2 şeklinde yer almaktadır. Bu seviyelere göre Türkçenin sözlü kültür geleneğinden ve UNESCO'nun “Dünya Somut Olmayan Kültür Mirası Temsili Listesi” ne eklenen Türk destanı Dede Korkut'tan faydalanmak gerekmektedir. Türk kültür kodlarını üzerinde taşıyan Dede Korkut Hikâyeleri milli ve manevi değerler doğrultusunda büyük önem taşımaktadır. Türk edebiyatı tarihinin önemli isimlerinden biri olan merhum Fuat Köprülü'nün: “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u diğer gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar.” sözleriyle Dede Korkut'un önemini açıkça belirtmiştir. Türk milletinin yüzyıllar önceki hassasiyetlerinin yansıtıcısı niteliğinde olan bu eserde edebî çizgileri ve unsurları bulmanın yanı sıra “tarih, aile, töre, kadın, çocuk, sanat, av, nüfus siyaseti ve din” gibi pek çok motife rastlamak mümkündür. Bu yüzden Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal olarak kullanılabilir en önemli araçtır.

Resim 1 Dede Korkut UNESCO

“Toplumsal dönüşümün sonucu olarak, zamana uygun biçimde kendisini ifade edebilecek, yeni ihtiyaç ve talepleri karşılayacak, bilgili, görgülü, saza ve söze aklı eren, çağın bilgisine ve tekniğine hâkim bir kişinin ancak, bu ozan geleneğini sürdürebileceği görülmüştü. Yeni ozanlığın en

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması Barış Manço Tipi F. Boztoprak

mükemmel modelini, ürünleri ile Ozan Barış ortaya koyar. Ozan Barış, halkıyla bütünleşen, ezgileri, türküleri ve öğütleriyle, herkesin gönlüne yerleşmeyi başarmıştır. Çağa uygun koşup düzduğu beyitlerle, ahlaki yapısıyla ve toplumsal değerleri korumasıyla güçlü bir ozan tipidir. Ayrıca ulusunu tanıtmak için dünyayı gezmesi de onun ozanlığının bir başka işlevi olmuştur. Bıraktığı eserlerle, yaratıcılıkla yüklü zihni ile ulus ve insan sevgisi ile tam bir güçlü, gelmiş son ozan tipi Ozan Barış'tır."(Yıldırım, 1999)

Resim 2 Dede Korkut, Barış Manço

Bu bağlamda 20. Yüzyılda Dede Korkut tipiyle karşımıza çıkan Barış Manço; Türk kültür değerlerini aktarmada, Türkçenin söz varlığını ve kültürel değerlerin ifade çeşitliliğini göstermesi bakımından güçlü bir tiptir. Manço'nun şarkılarında kullandığı sözcükler, kalıp ifadeler; programlarında giydiği kıyafetler, taktığı aksesuarlar; kullandığı ezgiler, jest ve mimikler bakımından incelendiğinde Türkçenin Yabancı Dil Olarak aktarımında Barış Manço büyük role sahiptir.

Kültür Aktarım Sürecinde Dede Korkut Metinleri

Kültür aktarım süreci, dil öğretim süreciyle orantılıdır. Türkçenin öğretiminde kullanılan sözcüklerin önemi büyüktür. Çünkü kullanılan her sözcük kültür taşıyıcısı konumundadır. Bu yüzden Türkçe öğretiminde dört dil becerisi kullanılırken her kelimenin anlam önemi büyüktür. Avrupa Dil Portfolyosu'na göre dört dil becerisi şunlardır:

- Dinlediğini Anlama
- Okuduğunu Anlama
- Konuşma
- Yazma

Bu dil becerilerinin bütün dil seviyelerinde aynı oranda olması gerekmektedir. Dil öğrenimi dört dil becerisi gerçekleştiğinde olmaktadır. Dinleme ve okuma, algılamayla; konuşma ve yazma üretmeyle ilgili dil beceri alanlarıdır.

Türkçeyi yabancılarla öğretirken kültürü göz ardı edemeyiz. "Yabancı dil öğrenen kişi iletişim açısından gerekli olan kültürel verilerini öğrenmeli, iletişim becerilerini edinmelidir" (Demircan, 1990). Bu yüzden öğreten kişinin kültürünü iyi bilmesi, iyi tanıması ve yaşatması gerekmektedir. Yanlış öğretilen her kültür ilmiği toplumsal bir düğüm olarak gelecekte karşımıza çıkabilir. Bunu önlemek adına kültür kodlarının birçoğunu bünyesinde taşıyan eserleri metin olarak derse getirmeliyiz.

Dede Korkut Hikâyeleri, Türk milletinin yaşam tarzı ve tarihiyle ilgili bilgiler içermektedir. 15.yüzyılda kaleme alınan eser, bugün dahi birçok Türk Dünyasında anlatılmakta ve okunmaktadır. 12 hikâyeden oluşan bu eserde:

- 1) Çok temiz, güzel ve zengin bir dil kullanılmıştır.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması **Barış Manço Tipi F. Boztoprak**

- 2) Anlatım açık, yalın ve durudur.
- 3) Hikâyelerde en önemli meziyet kahramanlıktır.
- 4) Aileye, çoğalmaya, kadına, çocuğa ve çocuk terbiyesine büyük önem verilir. Kadınların ailenin en önemli unsuru olduğu vurgulanır. Önsözünde dört ayrı kadın tipi çizilir.
- 5) Bütün hikâyelerde dini unsurlar (namaz kılma, dua etme, arı sudan abdest alma) görülür.
- 6) Kahramanlar dövüşlerini, Allah ve peygamber sevgisi için yapar.
- 7) Türk milletinin karakteristik özellikleri; doğruluk, adalet, güzellik yüceltilir.
- 8) Misafirperverlik ve cömertlik insanların ortak özelliğidir.
- 9) At, ağaç, su, yeşillik kısaca tabiat çok sevilir.
- 10) Kahramanların en büyük yardımcısı atlardır.
- 11) Kadınlar, eşlerine karşı aşırı saygılıdır. Eşler de kadınlara önem verir, iyi davranır.
- 12) Hikâyelerde, birçok öğüt vardır. Bu nedenle bu hikâyeler didaktiktir.
- 13) Hikâyelerde yaşanan olayların tarihi bilgilerle ilgisi vardır.
- 14) Hikâyelerde geçen ve hikâyelere adını veren Dede Korkut; yaşlı, herkesin saygı gösterdiği, hakanların bile akıl danıştığı, çocuklara isim koyan, eğlencelerde kopuz çalıp şiirler söyleyen, kırgınlıkları gidermede aracılık eden kişidir.

“Bentahila ve Davles, yabancı dil öğretiminde amacın, öğrenciye dilin nasıl kullanılacağını gösteren belirli kuralları set olarak dayatmak yerine onun kafasında, dildeki kültürel öğenin varlığı ve onun bir toplumdaki diğerine farklılık gösterebileceği konusunda bir farkındalık oluşturmak gerekir, demektir.” (Özışık, 2004)

Kültürel öğeler ile hedef dilin konuşulduğu ülkenin önemli tarihi olayları, gelenek, görenek ve âdetleri, edebiyatı, mimari yapısı, günlük hayata dair genel davranış tarzları, yemek ve alışverişle ilgili alışkanlıkları, hayata ve olaylara bakış açıları kastedilmektedir. Bunların birçoğu Dede Korkut Hikâyelerinde mevcuttur.

Yabancı dil öğrenimi doğru metinlerle desteklenmelidir. Doğru metinlerden kastedilen kültürel özelliklerin içinde bulunup bulunmama durumudur. Polat'ın belirlediği ölçütlerden hareketle metin seçiminde dikkat edilmesi gerekenler şunlardır:

- Edebî metinler, dilbilgisi ve sözcük örgüsü yönünden, öğrencinin yabancı dil düzeyinin üstünde olmamalıdır. Yapısıyla öğrenciyi çok zorlayan bir metinle öğrenci arasındaki iletişim olumsuz etkilenir.
- Metin seçiminde, dil seviyesinin uygunluğun yanı sıra, konuya uygunluk da önemli bir ölçüttür. Konu öğrencinin dil ile ilgili önceliklerine, ilgisine, yaşam deneyimine, içinde bulunduğu gerçekliğe uygun olmalıdır.
- Yabancı dilde yazılmış yazınsal metnin arkasında farklı değerler, farklı yaşam biçimleri vardır. Bu nedenle yazınsal metinler söz konusu kültür unsurlarını öğrenciye hissettirmelidir.
- Yabancı dil ders kitaplarında kullanılan metinlerin en önemli amaçlarından biri öğrenciyi öğrendiği dilin kültür ü evrenine sokmak ve kültürlerarası iletişimi sağlamak olmalıdır.
- Kültürel unsurların aktarılmasında zengin bir kültür mirası olan ve Türk kültürünün en özgün ve bozulmamış şekliyle yer aldığı sözlü halk kültürünün unsurlarından mutlaka faydalanılmalıdır.
- Yabancıların Türkçe öğrenirken en çok zorlandıkları konulardan biri de Türkçede sıkça karşılaşılan mecaz, mazmun ve semboller ile üstü kapalı ve kinayeli anlatımlardır. Bu anlatımlar öğrencinin temel dil ihtiyaçlarının karşılandığı temel seviyeden sonra yavaş yavaş verilmeye başlanmalı, öğrenci dilin soyut ve kültürel boyutuyla da karşılaşmalıdır. (Polat, 1993)

Dede Korkut Hikâyelerine Uyarlama Örneği

Ad Verme Geleneği

“Merhaba Ayşe.

Merhaba Mary.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması Barış Manço Tipi F. Boztoprak

Nereye gidiyorsun?

Ödev hazırlamak için kütüphaneye gidiyorum.

Ödevinin konusu ne?

Dede Korkut Hikâyelerinde ad verme geleneğini araştırıyorum ve çok ilginç bir şeyle karşılaştım.

Ben Dede Korkut Hikâyelerini duydum ama okumadım. Ne bulduğunu bana da söyler misin? Çok merak ettim. Çocuklara isim verirken çok farklı bir gelenek var. Çocuklar 15 yaşına gelene kadar babalarının isimleriyle çağırılıyorlar. Örneğin Dirse Han'ın bir oğlu oluyor. Onu herkes Dirse Han'ın oğlu diye çağırıyor.

Ne kadar ilginç! Sonra ne oluyor?

Hikâyelerde çocuğun kendine özgü bir ad alabilmesi için bir kahramanlık yapması gerekiyor. Bu kahramanlığı herkesin görebileceği bir yerde yapması gerekiyor. Örneğin Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesinde Dirse Han'ın oğlu meydanda Bayındır Han'ın boğası ile yaptığı mücadele sonucunda Boğaç adını almıştır.

Peki, çocuğa ismini kim verir?

Çocuğa ismini Dede Korkut verir. Dede Korkut toplum tarafından bilgisine önem verilen bir kişidir.

Bilge bir kişi olduğu gibi onun olağanüstü güçleri olduğuna da inanılır. Dede Korkut,

“Adımı ben verdim, yaşımı Allah versin!” gibi bazı güzel sözler söyleyerek çocuğa ismini verir.

Peki, günümüzde çocuklara nasıl isim veriyorsunuz? Günümüzde de çok güzel âdetler var. Çocuk doğduğu zaman bir aile büyüğü gelerek sağ kulağına ezan okur ve çocuğun ismini kulağına üç kez söyler. Böylece çocuğa isim verilmiş olur. Çocuğa verilen isim genellikle aile büyüklerinin isimlerinden seçilir. İsmi çocuğun talihine ve kişiliğine etki ettiği düşünülür.”

(Kalfa, 2013)

Bulgular

Tablo 1 Uyarlama Örneğinin B1 Sınıflarında Tespiti

	DOĞRU	YANLIŞ	BOŞ	FARKLI
A	5	9	4	0
B	6	8	3	1
C	10	7	1	0
D	7	8	2	1
E	8	8	1	1
F	7	9	1	1

Tablo 1’de Uyarlanmış Dede Korkut örneğinde geçen “kütüphane” sözcüğü B1 seviyesindeki 18 öğrencinin okuma, yazma, dinleme ve anlama becerileri ölçülmüştür. Verilen cevaplarda A sınıfından 5 öğrencinin “kütüphaneye” şeklinde doğru olarak yazdığı görülmektedir. 9 öğrencinin ise kendisinden yazılması istenilen kelimeyi yanlış olarak yazmıştır. Bu yanlış cevapların içinde “kutüpane” ve “kütüpane” cevapları sıklık göstermektedir. 4 öğrenci ise soruyu boş bırakmıştır. Beklenen cevapla hiç ilintili olmayan kelime kullanımı bu soruda görülmemektedir.

Örnek uygulama metinden anlaşılacağı üzere ders içindeki uygulanan metin seviye guruplarına göre farklılık göstermektedir. Metin sayesinde hem dil becerileri ölçülmekte hem de kültürel öğeler aktarılmaktadır.

Kültür Aktarım Sürecinde Barış Manço

Söz varlığı, kültürel değerlerin ifade çeşitliliği bakımından Türkçenin zenginliği yadsınamaz. Türkçenin bu

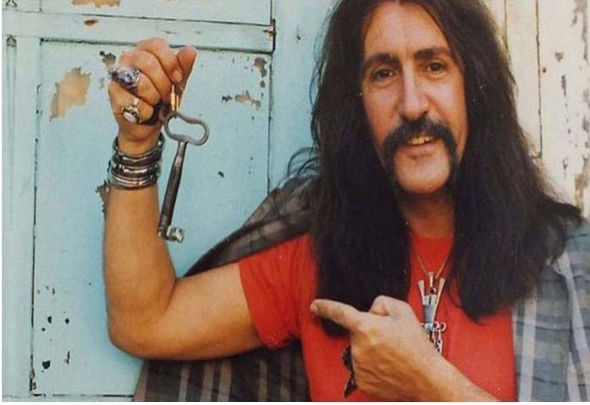
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması Barış Manço Tipi F. Boztoprak

zenginliğini aktarmada şiirler, hikâyeler, masallar, destanlar, romanlar ve bunların sahipleri şairler, yazarlar ve anlatıcılarla birlikte en büyük rollerden biri de şarkılar, türküler ve şarkıcılarıdır. Çünkü şarkılar, türküler; ritimle söylenir, ezberlenmesi daha kolaydır.

“Müzik Zekâsı: Sesler, notalar ve ritimlerle düşünme, farklı sesleri tanıma, yeni sesler ve ritimler üretme yeteneğidir.” (Özden, 2002) Bu zekâyâ sahip insanlar, yeni öğrendikleri bir dilin telâffuzunu doğru bir şekilde öğrenmede ve kullanmada oldukça yardımcı olmaktadır. Yabancılar Türkçe öğretilirken müzikle eğitimin zevkli ve eğlenceli olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, “aralarında kafiye ya da ses benzerliği bulunan sözcüklerin seçilmesi de kelime öğretimini kolaylaştırır.” (Kıvrar: 2000) Barış Manço gibi rol modele sahip değerli bir sanatçının şarkılarını kullanmanın, yabancılar Türkçe öğretiminde bir yöntem olarak kullanılabilmesi unutulmamalıdır. Bu düşünce doğrultusunda çalışmamızda, sanatçının Türk kültürüne ait değerleri içeren ve Türkçenin söz varlığını gösteren şarkılarından örnekler yer almaktadır. Çalışmada yer alan örnekler Türk kültürüne ait unsurların yanında bu yöntemin dil bilgisi kurallarının öğretilmesinde ve Türkçenin diğer zenginliklerini kazandırmada da kullanılabilmesi unutulmamalıdır. Türkçe öğretiminde dört dil becerisi kullanılırken her kelimenin anlam ve önemi büyüktür. “Birden fazla kazanımı bir arada sunmak yabancılar Türkçe öğretiminde oldukça önemli bir faaliyettir.” (Barın, 2010)

Barış Manço Şarkı Örneklerindeki Bulgular ve Yorumlar

Resim 3 Barış Manço, Anahtar

“Sınıfın en güzel kızı o yalnız geziyor kimse ona yaklaşıyor
Yine koltuğunda koca koca kitaplar kütüphaneden geliyor
Baktım bir cilt şair Mehmet Akif
İki büyük kitap Fatih Sultan Mehmet
Üç kalın cilt Mevlana birde Mimar Sinan...”

Örnekte yer alan “Anahtar” şarkısı hikâye tekniğiyle Türk büyüklerine yer vermektedir. Türkçe öğrenen hedef kitleye Türk büyüklerini ve Türk tarihini aktarmada kolaylık sağlayacak anahtar bir metindir.

“Hava ayaz mı ayaz ellerim ceplerimde
Bir türkü tutturmuşum duyuyorsun değil mi?
Çalacak bir kapım yok mutluluğa hasretim
Artık sokaklar benim görüyorsun değil mi?..”

“Anlıyorsun Değil Mi?” şarkısıyla Türkçe öğrenen hedef kitle, sadece Türk kültürüne ait olan “türkü tutturmak” deyimini duyup anlamını öğrenerek Türkçenin anlam zenginliğini kavramış olacaktır. “Ayaz” sözcüğüyle “rüzgâr” kelimesinin eş anlamlı olduğunu öğrenecektir.

“Dün yine seni andım gözlerim doldu
O tatlı günlerimiz bir anı oldu
Ayrılık geldi başa katlanmak gerek

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması Barış Manço Tipi F. Boztoprak

Seni çok çok özledim arkadaşım eşek

Arkadaşım eş arkadaşım şek arkadaşım eşek..."

Türk milleti hayvansever bir millettir. Tarih boyunca bunun örnekleri çok fazladır. Mitlerde, destanlarda, efsanelerde hayvanlara sıklıkla yer verilir. At için "At Türk'ün kanadadır." Sözü bunu tesciller. Bozkurt, liderlik ruhunu; çift başlı kartal devleti anlatır. Barış Manço, bu şarkısıyla arkadaşları olarak gördüğü eşiği dile getirmiştir. Bu şarkıyla, özellikle nakarat bölümlerindeki heceleme tekniğiyle telaffuz açısından hedef kitle ileleme kaydedecektir.

"...Beni kovsalar dokuz köyden
Doğruyu hep söylerim ben
Ölürümde dönmem sözümden delikanlı gibi

O kızdan vazgeç unut onu beni dinle
Onun gözü yükseklerde kızın gözü sadece parada
Aklı fikri bir zengin kocada

Açtırdın bana kutuyu
Zorla söyledin kötüyü
Sonuna kadar dinle şimdi delikanlı gibi

Aşkın kör etmiş gözünü
Kulağın duysun bu sözümü
Benimde sabrımın sonu var delikanlı gibi..."

"Dokuz köyden kovulmak, gözü yükseklerde olmak, açtırma kutuyu söyletme kötüyü" gibi kalıplaşmış atasözü ve deyimlerin yer aldığı "Deli Gibi" şarkısı Türkçe öğrenenler için eğlenceli ve soyut anlamları kavrama açısından yerinde bir örnektir.

"...Bugün bayram erken kalkın çocuklar
Giyelim en güzel giysileri
Elimizde taze kır çiçekleri üzmeyelim bugün annemizi

Sen yaz geceleri yıldızlar içinde
Ara sıra bize göz kırparsın
Sen soğuk günlerde kalbimi ısıtan en sıcak anısın

Bu gün bayram çabuk olun çocuklar
Annemiz bugün bizi bekler
Bayramda hüzünlenir melekler
Gönül alır bu güzel çiçekler"

Yabancılarla Türkçe öğretirken kültürel değerlerimizin aktarılması ve Türk yaşantısından örnekler verilmesi kültürleşme sürecine katkı sağlayacaktır. Manço'nun "Bugün Bayram" şarkısı da dini ve milli bayramlarımızın önemini aktarması açısından, büyüklere verilen değeri göstermesi bakımından önemli bir örnektir.

"Domates biber patlıcan
Domates biber patlıcan

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması Barış Manço Tipi F. Boztoprak

Bir anda bütün dünyam karardı
Bu sesle sokaklar yankılandı
Domates biber patlıcan..."

Dil öğrenme sürecinde "dil banyosu" önemli bir yere sahiptir. Günlük hayatta sıklıkla kullanılan kelimelerin ezgiler eşliğinde dil öğrenen kitleye aktarılması kalıcı öğrenme sağlayacaktır.

"...Arpa buğday yan yana orak istemez
Yağız at şahlandımı durak dinlemez
Sanki biraz naz ediyorsun ama senin bana gönlün var gibi gibi
Yüzüme karşı git diyorsun ama sanki gözlerin kal der gibi gibi
Yeter çektiğim insaf et gayrı
Senin bana gönlün var gibi gibi..."

Bağlaçlar ve edatlar Türkçe öğrenen kitle için karışık gelse de doğru metin örnekleriyle bu konuların kavranılmasına kolaylık sağlayacaktır.

"Bir bakışı canlar yakar gülüşüne cihan değer
Nazo gelin ayağına takar halhal
Ayağında gümüş halhal ince nakış gümüş halhal
Yavru ceylan gibi kaçır seke seke çaydan geçer
Nazo gelin ayağına takar halhal"

Kültürel motiflere yer veren metin örneklerine dikkat edildiği sürece kültür aktarımı ve dil öğrenmede rahatlıkla istenilen seviyeye gelinecektir.

"Eski adamlar doğruyu söylemiş
Bir çiçekle bahar olmaz
Kişi kendini bilip sağa sola sormalı
Can pazarı bu oyun olmaz
Zürafanın düşkünü beyaz giyer kış günü
Sonunda şifayı kapıp da şaşırınca
Bana gel beni dinle iyi yaz
Defteri kalemi al iyi yaz
Nane limon kabuğu bir güzel kaynasın aman
Ha hahahaha içine hatmi çiçeği biraz çörek otu katasın
aman
Ha hahahaha hatta biraz tarçın bir tutam zencefil aman
Ha hahahaha bin derde deva geliyor biraz daha sabret
güzelim
Ha hahahaha hapşu
Çok yaşa
Sende gör
Rahat ve iyi yaşa..."

Halk bilimi, bir milletin kültürünü yansıtır. Bu bilimin içinde yer alan her kültür ögesi milletin kültür kodlarını üzerinde taşır. "Nane Limon Kabuğu" şarkısıyla "Kocakarı" ilaç yöntemiyle hastalığın şifası bulunur.

"...Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi
Barış der biraz tuzum ekmeğim olsa

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması
Barış Manço Tipi F. Boztoprak

Buz gibi pınar suyundan bir testim olsa
Bir de şöyle püfür püfür bir çınar gölgesi
Kaç kula nasip olur ki keyfin böylesi
Bir lokma ye, bir yudum iç, bir oh çekiver
İlaç neye yarar vade gelmişse eğer..."

"Olmaya Devlet Cihanda" isimli şarkı Kanunî Sultan Süleyman'ın "Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi/ Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi" (Dal:2009) beyiti vasıtasıyla metinler arası bir örnektir. Kanuni'yi hatırlatarak Türk milleti ve dünya devletleri açısından Kanuni'nin önemini vurgulamaktadır.

"...Sözüm meclisten dışarı dostlar
Bu günlerde kendimi hıyar gibi hissediyorum
Hani ince kıyım doğrasalar beni
Marmara ege karadeniz
Ve hatta akdeniz cacık olur diyorum..."
"...Bir kızı sevdi Mehmet
Eridi de bitti Mehmet
Ama başlık parasını
Bulamadı gitti Mehmet
Nuh dedi kız babası Mehmet
Peygamber demedi Mehmet
Kız eline kına yaktı Mehmet
Babası paraya taktı Mehmet
Olmadı gitti Mehmet
Bir ömür bitti Mehmet
Bütün köy toplansın
Bu Mehmet ne ballı çocuk
Vallahi çok şanslı çocuk
Ne amcası var ne dayısı
Bundan iyisi Şam'da kayısı
Mehmet, ula Mehmet
En büyük Mehmet bizim Mehmet
En büyük Mehmet bizim Mehmet..."

Asker uğurlama törenleri Türk kültürünün önemli geleneklerindendir. Türk genci "vatan borcu namus borcu" diyerek kına yakılarak uğurlanır. Kına, Türk kültüründe üç önemli manaya gelmektedir: Erkeğe kına yakılır, vatana kurban olsun, diye; kıza kına yakılır, yuvasına kurban olsun, diye; koça kına yakılır, Allah'a kurban olsun, diye. Somut ve soyut örneklerle, kullandığı atasözleriyle Türkçenin zenginliğini ortaya koyan Barış Manço, Türkçe öğretilirken örnek verilebilecek rol modele sahiptir.

Barış Manço, Türk kültür zenginliğini tamamlamak adına kıyafetlerini ve yüzüklerini eksik etmeyen örnek bir modeldir. Saçlarını gök yeveli bir bozkurttan aldığını söyleyen sanatçı Dede Korkut'u hatırlatarak 20. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır.

Taktığı aksesuarlar ve konuşurken, şarkı söylerken yaptığı jest mimikler sağır ve dilsizler için oluşturulmuş bir alfabeyi temsil etmektedir. Bu yönüyle 7'den 77'ye herkese seslenen ve etkileyen bir sanatçıdır.

Barış Manço'nun yaptığı programlar ve yurt dışı gezileri incelendiğinde Türk kültürünün taşıyıcısı ve aktarıcısı konumunda olduğu görülecektir. 21. Yüzyılda Dede Korkut'un birçok özelliği anlatıldığı gibi Barış Manço'nun şarkıları ve kılık kıyafeti de ayn

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması **Barış Manço Tipi F. Boztoprak**

Sonuç

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Dede Korkut Hikâyeleri, Dede Korkut ve Barış Manço Şarkıları ve Barış Manço tipi önemli bir kaynaktır. Dede Korkut Hikâyelerinde geçen 12 hikâyede Türk kültüründen izler taşımaktadır. Barış Manço şarkıları da aynı hassasiyete sahiptir. Kültürel unsurların yer aldığı bu Türk destanıyla, Barış Manço tipiyle ve şarkılarıyla hedef kitleye öğretilmesi gereken dil becerilerinin yanı sıra kültür aktarımı da mevcuttur. Bu sayede kültürleşme gerçekleşmektedir. Türk tarihinden, coğrafyasından, gelenek ve göreneklerinden birçok kodu içinde barındıran bu eserler ve şahsiyetler Türkçe öğretiminde Türk kültürünün aktarılmasına yardımcı olacaktır.

Türkçenin yabancılarla öğretiminde dil yeterlik düzeyleri kontrol edilerek Dede Korkut Hikâyelerinin uyarlanmasına dikkat edilmelidir. Barış Manço şarkıları yerinde örneklerle desteklenerek verilmelidir. A1-A2 seviyelerinde basit cümleler ve sade cümleler olmasına özen gösterilmelidir. B1-B2 seviyelerine olayları ve kültürel kodları orta düzeyde olacak şekilde verilmelidir. C1-C2 seviyeleri akademik ve anadile yakın seviyeler olduğu için orijinal metinler verilmesi gerekmektedir.

Türkçe ve Dede Korkut, dille kültürün harmanlanmış halidir. Bu sebeple Türkçenin Yabancılarla öğretiminde Dede Korkut metninden ve 20. Yüzyıldaki karşılığı olan Barış Manço'dan, onun şarkılarından faydalanılması yerinde olacaktır. Ayrıca "Dede Korkut Mirası: Destan, Masal ve Müzik" çok uluslu dosyası olarak geçtiğimiz yıl mart ayında UNESCO'ya gönderilen Türkiye'nin kültür mirası temsili listesine 17'nci unsur olarak 28.11.2018 tarihinden itibaren dâhil edildi. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü olan bu kuruluş Avrupa Dil Portfolyosu'na da kaynaktır. Bu yüzden Dede Korkut Hikâyelerinin öneminin bilinmesi ve aktarımındaki hassasiyeti yabancılarla Türkçe öğreten herkesin koruması gerekmektedir.

Kaynakça

- Artuç, Seda. (2013). "Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Barış Manço Şarkılarıyla Türk Kültürüne Ait Değerlerin Kazandırılması" Türk Yurdu Dergisi 102:312.
- Barın, Erol. (2004). "Türk Soylulara Türkiye Türkçesinin Öğretiminde Deyimler ve Atasözlerinin Önemi". Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi 1: 22-26.
- Barın,Erol.(1994). " Yabancılarla Türkçenin Öğretimi Metodu". Atatürk Üniversitesi Tömer Dil Dergisi. 17: 53-56.
- Barın, Erol. (2010). "Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Sorunlar Yüksek Lisans Ders Notları" Gazi Eğitim Fakültesi: Ankara.
- Çobanoğlu, Ö., (Summer 2000). "Barış Manço Araştırmalarının Önemi ve Yöntemi Üzerine Tespitler", Milli Folklor Dergisi, sayı: 12 (46), 40-46
- Dal, S. (2009). Muhibbi Divanı. Kaknüs Yayınları: İstanbul.
- Demircan, Ömer.(1990). Yabancı - Dil Öğretim Yöntemleri. İstanbul: Elif Kitabevi.
- Emre, H., (Ocak 2013) "Kültürün değişimi ve Dönüşümü Bağlamında Ozan-Baksı Geleneğinden Çağdaş Bir Ozanlığa Geçiş Süreci", Bilim ve Kültür Dergisi, 1 (1), 55-72.
- Günay, Doğan (1995). "Roman Çözümlemesine Toplum-dilbilimsel Bir Yaklaşım". Dil Dergisi,35, 5-24.
- <http://www.sarki-sozleri.info/baris-manco>
- Özışık, Cem. "Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Farkındalık: New Headway Ders Kitaplarının Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi ve Değerlendirilmesi". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- Kalfa, Mahir.(2013). "Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı". Milli Folklor. 97.166.
- Kırvar, S. (11-13 Mayıs 2000). "Hızlandırılmış Öğrenme Metodu İle Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesi" Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu: İstanbul.
- Özden, Y. (2002). Kendini Gerçekleştir. PegemA Yayıncılık: Ankara.
- Polat, Tülin. (1993) "Yazınsal Metinler ve Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi". Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi VIII: 181-189.
- TDK,Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları, 2010.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması
Barış Manço Tipi F. Boztoprak

Turhan, Mümtaz.(1997). Kültür Değişmeleri. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Tunca, H., (2005) Barış Manço:Uzun Saçlı Dev Adam. İstanbul: Epsilon Yayınları

Uçgun, D. (Güz-2006). “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri” TÜBAR-XX: Niğde.

Yıldırım, Dursun (1999), “Dede Korkut'tan Ozan Barış'a Dönüşüm”, Türk Dili, sayı: 565-570, Haziran, s. 505-530.

Yangın, B., (2002), Çağdaş Türk Ozanı Barış Manço. İstanbul: Akçağ Yayınları.

Yılmaz,Oğuzhan (2010). “Dede Korkut Hikâyelerinde Sosyal Hayat”. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi I, 193-211.